

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİ A1-A2 DÜZEYİ DERS KİTAPLARI ÜZERİNE BİR İZLENCE ÇALIŞMASI*

A STUDY ON THE SYLLABUSES OF A1-A2 LEVEL TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE TEXTBOOKS

Serdar AKBULUT**, Derya YAYLI***

ÖZET: Bu çalışmanın amacı günümüzde kullanılan Yabancı Dil Olarak Türkçe ders kitaplarının benimsediği izlençe türlerini ortaya çıkarmaktır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde, özellikle temel düzeyde, en önemli ders malzemelerinden birisi ders kitaplarıdır. Ders kitaplarında yer alan ünitelerin, temaların, konuların ve dilbilgisi kurallarının hangi sırada verileceği önceden belirlenmiş olan bir izlençeye bağlıdır. Bu nedenle kullanımda olan Yabancılar Türkçe öğretimi ders kitaplarının takip ettikleri izlençe türlerinin belirlenmesi önemlidir. Ancak Yabancı Dil Olarak Türkçe ders kitaplarında izlençe türlerini belirlemeye yönelik bir çalışma yoktur. Bu çalışmada beş ders kitabı setinden A1-A2 düzeyi kitapları incelenmiş ve bu kitapların çoğunlukla kavramsal-işlevsel izlençeyi benimsedikleri görülmüştür. Bu bulgu çağdaş iletişimsel yaklaşımların Türkçe öğrenme ortamlarını etkilediğini göstermektedir. Ayrıca bazı kitaplarda ek olarak yapısal ve beceriye dayalı izlençelerin de varlığı gözlemlenmiştir.

Anahtar sözcükler: Yabancı dil olarak Türkçe; izlençe; ders kitapları.

ABSTRACT: This study aims to analyze the syllabus types of different textbooks. Textbooks are one of the basic and most important materials in teaching Turkish as a foreign language, especially at the beginning level. The ordering of the units, themes and subject matters in the textbooks depend on the syllabus. For this purpose, determining the type of syllabus adopted by the textbook is significant. However, no research has been conducted on the types of syllabus designs of the Turkish as a foreign language textbooks. In the study five sets of Turkish language books were analyzed to find that they mostly adopted a notional-functional syllabus. This finding proves that communicative language teaching influences the settings of Turkish as a foreign language. In addition to the notional-functional syllabus, structural and skill based syllabuses were detected in two sets of books.

Keywords: Turkish as a foreign language, syllabus, textbooks

1. GİRİŞ

Yabancı ya da ikinci dil öğretimi konusunda yürütülen çalışmalar yaklaşım ve yöntemlerin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Tarihsel gelişim açısından, bu çalışmaların zirve yaptığı dönem 20. yüzyıldır (Richards ve Rodgers, 2014). Bu yüzyıl içinde dil politika ve ideolojileri çerçevesinde ortaya çıkan her yenilik aslında eğitim alanında yaşanan gelişmelere de koşut olarak algılanmalıdır. Yani eğitim bilimleri ve dil eğitimi birçok yönden birlikte hareket etmiştir. Bu durum da yaklaşım ve yöntemlerin altyapı gelişimine katkıda bulunmuştur. Bir öğrenme kuramının yanı sıra bir dil kuramının da yöntemin bileşenlerine eklenmesiyle dil öğrenme/öğretme yaklaşım ve yöntemlerine yönelik çalışmalar hız kazanmıştır (Richards ve Rodgers, 2014). Bunlara bağlı olarak geliştirilen ders malzemelerinin ve özellikle de ders kitaplarının psikoloji, dilbilim ve eğitbilim (pedagoji) alanındaki en son araştırma ve bulgulara dayandığı ifade edilmektedir (Lightbown ve Spada, 2006).

* Bu çalışmanın bir bölümü 7. Uluslararası Türkçenin Eğitimi-Öğretimi Kurultayı'nda sunulmuştur.

** Arş. Gör., Pamukkale Üniversitesi, e-posta: akbulutserdar@yandex.com

*** Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi, e-posta: dyayli@pau.edu.tr

Yöntemlerin geliştirilmesinin temelinde yatan düşünce dilin etkili bir şekilde öğrenilmesi/öğretilmesi için izlenecek yolların var olduğudur (Kumaravadivelu, 2006; Yaylı, 2010). Dilbilim ve Uygulamalı Dilbilim alanlarında çalışan İngiliz ve Amerikalı bilim insanlarının bu düşünceyle yola çıkarak bir yüzyıl içinde birçok yöntem geliştirmeye çalışmaları yani hedef dilin en hızlı ve kalıcı bir şekilde öğrenilebilmesi için kuramsal ve uygulamaya yönelik sayısız çaba bu anlayışın ürünü olarak alanyazında yerini almıştır.

20. yüzyılın ortalarına doğru öğrenme ortamlarını etkisi altına alan davranışçılık ile bir dil kuramı olarak yapısalcılık dil öğren-iminde/öğretiminde kalıcı izler bırakmıştır (Richards ve Rodgers, 2014). Bu dönemlerde ortaya atılan ve geliştirilen *izlence* zamanla yöntemin omurgası durumuna gelmiştir. Dil öğretimi sürecinde hangi unsurların merkeze alınacağını izlence belirlediği için ders malzemelerinden en önemlisi olan ders kitaplarının hazırlanması da izlenceye bağlıdır. Özellikle İngilizcenin yabancı dil olarak öğretilmesi ortamında ortaya çıkan gelişmeler diğer dillerin de yabancı dil olarak öğretilme ortamlarına aktarılmıştır. Bu nedenle tüm yöntem ve izlence çalışmaları Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesi ortamlarına da etki etmektedir.

1.1. İzlence nedir?

İzlence, belirlenen öğretim stratejisinin içerik sunumu ve değerlendirilmesi için kullanılacak öğretim içeriğini seçme ve organize etme olarak tanımlanabilir. Başka bir deyişle izlence içerik seçimi ve sıralanışı üzerine yoğunlaşır (Mohseni-Far, 2008). Yani izlence, derste yapılacak şeylerin listesini bir öğrenme ve dil kuramı ekseninde oluşturma işidir (Ur, 1996; Yaylı ve Yaylı, 2011). İzlence dil öğretimi sürecinde en önemli etmenlerden biridir ve dil öğretiminin hedeflerine gönderme yapan eğitimsel planlamada anahtar bir belge değeri taşır. Dil ve öğrenme kuramlarının sınıfta nasıl kullanılacağını belirler ve buna altyapı hazırlar. Genellikle bir dil programında neler öğretileceği ile ilgili karar verme süreçlerinden bahseder ve öğretim sürecinin nasıl yürütüleceğini de kapsar. Örneğin,

- Hedeflere ulaşmak için hangi öğretme yöntemine ve araçlarına gereksinim duyulur?
- Ne kadar bir süreye gereksinim duyulur?
- Sınıf içindeki etkinliklerin sırası ne olacak ve bunlar nasıl düzenlenecek?
- Ne tür yerleştirme ya da başarı testleri veya diğer test çeşitleri kullanılacak?
- Program nasıl değerlendirilecek?

gibi soruların yanıtları izlencenin ne olduğuna işaret eder.

1.2. İzlence türleri

İzlenceler oluşturulurken öğrenci, öğretmen ya da farklı amaçlar merkeze alınarak planlama yapılır ve bu da farklı izlence türlerinin ortaya çıkmasına neden olur. Günümüze değin birçok araştırmacı tarafından izlence sınıflandırması yapılmıştır (Krahnke, 1987; Mohseni Far, 2008; Nunan, 1993; White, 1988; Wilkins, 1976). Öğretmenlerin merkeze alındığı izlence planlamasına sentetik, öğrencilerin merkeze alındığı izlence planlamasına ise analitik izlence denir (White,1988). Sentetik izlencelerde dil bilgisi konuları ve yapılar öne çıkar. Bu tür izlencelerin yerini zamanla daha çağdaş öğrenme yaklaşımlarına uygun öğrenciyi merkeze alan ve öğrenmeyi bireyselleştiren analitik izlenceler almıştır (White, 1988).

Tablo 1: Sentetik İzlence-Analitik İzlence Karşılaştırması

<i>Sentetik İzlenceler</i>	<i>Analitik İzlenceler</i>
Ne öğrenilecek?	Nasıl Öğrenilecek?
Müdahaleci	Müdahaleci olmayan
Öğrencinin dışından gelen	Öğrencinin içinden gelen
Başkası tarafından yönlendirilen	İçten yönlendirilen ya da kendi oluşan
Otoritece karar verilen	Öretmen-öğrenci uzlaşması sonucu
Karar veren öğretmen	Karar veren öğretmen ve öğrenci
İçerik=uzmanın belirlediği	İçerik=öğrencinin belirlediği
İçerik=öğretmeninden öğrenciye bir lütuf	İçerik=öğrencinin sunduğu ve istediği
Önceden belirlenmiş hedefler	Sonra belirlenen hedefler
Başarıya dayalı değerlendirme	Öğrencinin ölçütü olan başarı kavramı
Öğrenciye bir şeyler yapma	Öğrenciyle/öğrenci için bir şeyler yapma

Nunan'a (1993) göre izlenceler genel olarak ikiye ayrılır: Ürün odaklı izlenceler ve süreç odaklı izlenceler.

- **Ürün odaklı izlenceler:** Belirlenen hedeflerdeki bilgi ve becerilerin kazanımına odaklanır. Ürün odaklı izlenceler ikiye ayrılır. Bunlar; dil bilgisel(yapısal) izlenceler ve kavramsal-işlevsel izlencelerdir.

- **Dilbilgisel (yapısal) izlenceler:** Geleneksel bir izlencedir. Dilin kuralları ve biçimleri üzerine odaklanır.

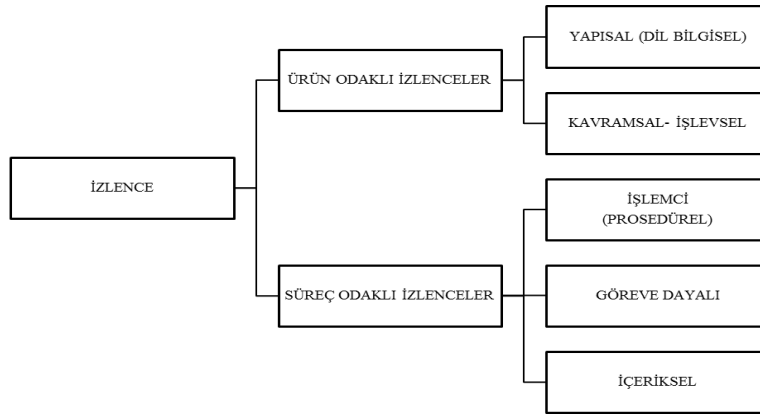
- **Kavramsal-işlevsel izlenceler:** Dili anlamının ve iletişimin ön planda tutulduğu bir izlencedir. Belirli temalar etrafında şekillenir.

- **Süreç odaklı izlenceler:** Öğrenenlerin yaparak-yaşayarak öğrenmelerine olanak tanır. Süreç odaklı izlenceler üçe ayrılır, bunlar; işlemci (prosedürel) izlenceler, göreve dayalı izlenceler ve içeriksel izlencelerdir.

- **İşlemci izlenceler:** Öğrenme etkinliklerindeki aşamaların sırasıyla ve özenle yapılmasını ve hedefe ulaşılmasını amaçlar.

- **Göreve dayalı izlenceler:** Görevleri ve etkinlikleri, dil öğrenimini desteklemek için kullanır. Alıştırmalar ve uygulamalar önemlidir.

- **İçeriksel izlenceler:** Hedef dil odaklı içerik aktarımı gerçekleşir. Konu birincil önem taşımaktadır ancak öğrenme içerikle birlikte oluşur. Öğrenciler içeriklerden dile ulaşırlar.

Şekil 1: İzlençe Türleri

Yukarıda sunulan izlençe türleri ve sınıflandırmalarının dışında da birçok tür ve sınıflandırma vardır. Örneğin;

- **Sözcüksel izlençeler:** Sözcük öğrenme ön planıdır. Deyimler ve özel sözcükler kitaplar ve konuşma etkinlikleriyle öğretilir. Dil veya cümle yapısı incelenerek öğrenilir.

- **Beceriye dayalı izlençeler:** Temel amaç dil becerilerini geliştirmektir.

- **Durumsal izlençeler:** Dil öğrenimi yaşamla iç içedir. Bağlamların yaşamın içinde gerçekleşen olaylarla ilgili olduğu ve dil öğrenmede bağlamların kullanılmasını temel alır. (Mohseni Far, 2008)

İzlençeler dil öğrenme/öğretme süreçlerinin düşünsel temelini içlerinde barındırdığı için bazı izlençe tipleri bazı yaklaşımlar ve yöntemlerle ilişki içinde olmuşlardır. Örneğin, davranışçı öğrenme kuramını temel alan İşitsel-Dilsel Yöntem yapısal bir izlençeyi benimserken iletişimi önceleyen İletişimsel Yaklaşım ise kavramsal ve işlevsel izlençeleri önermişlerdir. Göreve Dayalı Öğrenme de iletişimsel bir izlençe olan göreve dayalı izlençeyi uygulamaya koymuştur. Bu yüzden yaklaşımlar ve yöntemlerin temel aldığı kuramlar ve amaçlarla benimsenen izlençeler arasında doğrudan bir ilişki söz konusudur (Richards ve Rodgers, 2014; Yaylı ve Yaylı, 2011).

1.3. İzlençe-ders malzemesi ilişkisi

Richards ve Rodgers (2001) tarafından önerilen yöntem modelinde izlençe yönteminin tasarım boyutunda amaçlar, öğretmen, öğrenci ve ders malzemesi rolleri ile birlikte yer alır. Yani yöntemin tasarımı ders malzemesi ile izlençeyi birbirine ilişkili olgular olarak görür. Bu yüzden ders malzemelerinin geliştirilmesi, 'öğretilecek şeylerin listesi' olarak kabul edilen izlençeye uygun olmak zorundadır.

Yabancı dil öğretiminde malzeme kullanımının amacı öğrenim sürecini kolaylaştırmak ve hızlandırmaktır. İzlençe hedefleri belirlenirken hedef kitleye gereksinim analizi yapılabilir. Bu analiz sonucunda ortaya çıkan hedefler malzemeyi belirlemede önemli bir değişkendir. Örneğin, akademik yazma becerilerini geliştirmek için oluşturulan bir izlençenin hedeflerine uygun malzeme bilimsel içerikliken, konuşma becerisini geliştirmeyi hedefleyen bir izlençede kullanılan malzeme, bireylerin gündelik hayatlarında gereksinim duyacakları iletişim hedeflerine uygundur. Ders kitapları en yaygın kullanılan ders malzemeleri olduğu için hazırlanmaları bir izlençenin etrafında gerçekleşir. İletişimsel bir yaklaşımı benimseyen bir ders kitabı çoğunlukla kavramsal-işlevsel bir izlençeyi benimser. Yani kitaptaki bölümler (üniteler) dilbilgisi konularının sıralanmasından ziyade önemli kavramların (örneğin; ev, alışveriş, okul) ve/veya bazı işlevlerin (örneğin; tanışma, seyahat etme, ev işleri, internette gezme) sıralanmasıyla oluşturulur.

Yabancılar Türkçe öğretimi alanında yapılan çalışmaların sayısı alana yönelik ilgiye paralel olarak artış göstermiştir. Bu çalışmalardan bazıları ders kitapları üzerinedir. Yabancı dil olarak Türkçe ders kitapları ve içlerinde yer alan metinler günümüze kadar kültür (Bölükbaş ve Keskin, 2010; Demir, 2014), okunabilirlik (Erol, 2014), ölçme ve değerlendirme (Göçer, 2007), diyaloglar (Toprak, 2011) gibi konularda incelenmiştir. Ancak Yabancı Dil Olarak Türkçe ders kitaplarını izlenceler açısından inceleyen bir çalışma henüz yapılmamıştır.

2. YÖNTEM

Bu çalışma yabancılar Türkçe öğretimi ders kitaplarının izlence açısından betimlenmesini amaçlamaktadır. Bu nitel çalışmada, günümüzde kullanılmakta olan Yabancı Dil Olarak Türkçe ders kitapları izlence türlerinin belirlenmesi amacıyla taranmıştır.

2.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Yabancı Dil Olarak Türkçe öğretmek amacıyla üretilmiş ders kitaplarının tamamıdır. Evrenin tamamına ulaşamadığı için uygun örnekleme yoluyla belirlenen ders kitapları çalışmanın örneklemini oluşturmuştur (Büyüköztürk vd., 2012). Bir serinin tüm düzey kitapları aynı izlence çevresinde hazırlandığı düşünüldüğünde inceleme için A1-A2 düzeyindeki kitaplarla çalışmanın yeterli olacağına hükmedilmiştir. Çalışmanın örneklemini oluşturan ders kitapları şunlardır:

- Anadolu Türkçe Öğretim Seti A1-A2 Ders Kitabı
- Gazi Üniversitesi TÖMER Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti A1-A2 Ders Kitabı
- İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti A1-A2 Ders Kitabı
- İzmir Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti A1 ve A2 Ders Kitapları
- Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti-Temel A1-A2 Ders Kitabı.

2.2. Verilerin Toplanma ve Analizi

Çalışmanın verilerini toplamak için her bir kitabın içindekiler bölümü ve üniteleri taranmış ve izlencelerin türü belirlenmiştir. İzlence türlerinin belirlenmesi temelde Nunan (1993) tarafından önerilen sınıflandırma esas alınarak yapılmıştır. Ayrıca Mohseni-Far (2008) tarafından önerilen türler de dikkate alınmıştır. Bazı kitapların birden fazla izlenceyi benimseyebileceği olasılığı göz önünde tutulmuştur.

3. BULGULAR

Bu bölümde araştırmaya konu olan yabancı dil olarak Türkçe öğretimi kitaplarının benimsediği izlencelere ilişkin elde edilen bulgulara ve yorumlara yer verilmektedir. Önce kitaplar kısaca tanıtılmış ve sonrasında ne tür bir izlenceye sahip oldukları tartışılmıştır.

3.1. Anadolu Türkçe Öğretim Seti

Anadolu Türkçe Öğretim Seti, Uluslararası Anadolu DKM Yayınları tarafından hazırlanan yabancılar Türkçe öğretim setidir. Bu set içerisinde başlangıç, orta ve ileri düzeyler için ayrı ayrı ders ve çalışma kitapları, öğretmen kitabı, içeriğe uygun ses ve görüntü kayıtları, sözcük öğretim kartları ve ünite posterleri vardır.

İÇİNDEKİLER									
Ünite	Kelime	Okuma	Dil Bilgisi	Konuşma	Dinleme	Yazma	İzleme	Kültür Kıssesi	
1 11-22 Sayf.	Tanışma ve Selamlaşma								
	1.1 Adınız Ne?	Tanışma, selamlaşma ve hâli hatır sorma ile ilgili kelimeler.	Sizin Adınız Ne? Nerelisiniz?	Alfabe Sırası Zeminleri (Ben, sen, o, biz, siz, onlar)	Tanışma, selamlaşma, hâli hatır sorma, sayılar ve alfabeyle ilgili soru sorma ve cevap verme üzerine konuşma etkinlikleri	Tanışma, selamlaşma, alfabe, sayılar ve hâli hatır sorma ile ilgili dinleme etkinlikleri	Tanışma, selamlaşma, alfabe, sayılar ve hâli hatır sorma ile ilgili yazma etkinlikleri	Tanışma, selamlaşma, alfabe, sayılar ve hâli hatır sorma ile ilgili izleme etkinlikleri	Merhaba Türkçesi
	1.2 Alfabe ve Sayılar								
2 23-34 Sayf.	Eşyalar								
	2.1 Bu Ne?	Ofis ve okul eşyaları ile kişisel eşyalar	Hatice Yılmaz Yusuf Eren	Öğüt Ev (-lar, -ler) ismi ve Soru Zeminleri (Bu, Su, O, Ne, Kim)	Soru zeminlerini ve soru ekleri kullanarak soru sorma, sorulara olumlu / olumsuz cevap verme, yerlik ekleri kullanarak konuşma etkinlikleri	Ofis ve sınıf eşyaları ile kişilerle ilgili soru sorma ve cevap verme üzerine dinleme etkinlikleri	Ofis ve sınıf eşyaları ile kişilerle ilgili soru sorma ve cevap verme üzerine yazma etkinlikleri	Ofis ve sınıf eşyaları ile kişilerle ilgili soru sorma ve cevap verme üzerine izleme etkinlikleri	Anadolu Halk ve Kısseleri
	2.2 Bu, Fotoğraf Makinesi mi	Var-Yok kelimeleri ve benzerleri ilgili cümleler	Havaalanında Metin Kayı Bu, Kimin Çantası?	Öğüt Ev (-lar, -ler) ismi ve Soru Zeminleri (Bu, Su, O, Ne, Kim) Soru Ekleri (mi, mu, mu mu) Soru Ekleri (mi, mu, mu mu) Soru Ekleri (-lar, -ler) Öncez Yorumlaması					
3 35-46 Sayf.	Ülkeler ve Milliyetler								
	3.1 O Nereli?	Ülke, milliyet ve dili isimleri. Kişisel bilgiler ve 100'den sonraki sayılar	O Nereli? Mesut Polat Bettine Kızıl Önder Kim?	Yapım Ekleri "-lı, -li" Ek Filleri Çeşitli Zamanlar (Olumlu-Olumsuzluk-Soru) Yapım Ekleri "-ca, -ca"	Ülkeler, milliyetler, diller ve diğer kişisel bilgilerle ilgili soru sorma ve bilgi verme üzerine konuşma etkinlikleri	Ülkeler, milliyetler, diller ve diğer kişisel bilgilerle ilgili soru sorma ve bilgi verme üzerine dinleme etkinlikleri	Ülkeler, milliyetler, diller ve diğer kişisel bilgilerle ilgili soru sorma ve bilgi verme üzerine yazma etkinlikleri	Ülkeler, milliyetler, diller ve diğer kişisel bilgilerle ilgili soru sorma ve bilgi verme üzerine izleme etkinlikleri	Türkiye Cumhuriyeti
	3.2 Ben Türk'üm								
4 49-62 Sayf.	Ev								
	4.1 Benim Evim	Ev çeşitleri, evin bölümleri ve ev eşyaları. Konum bildiren kelimeler (güney, doğu, batı, altınca, üstünde vb.)	Önder Nerede Yaşıyor? Enlak Bürosunda Alınış	Bulama Hâli Eki (-da, -de) Sıra Sayıları Şimdiki Zaman (Olumlu)	Evler, ev çeşitleri, evin bölümleri, odalarındaki eşyalar ve eşyaların konumları hakkında soru sorma, cevap verme ve açıklama yapma üzerine konuşma etkinlikleri	Evler, ev çeşitleri, evin bölümleri, odalarındaki eşyalar ve eşyaların konumları hakkında soru sorma, cevap verme ve açıklama yapma üzerine dinleme etkinlikleri	Evler, ev çeşitleri, evin bölümleri, odalarındaki eşyalar ve eşyaların konumları hakkında soru sorma, cevap verme ve açıklama yapma üzerine yazma etkinlikleri	Evler, ev çeşitleri, evin bölümleri, odalarındaki eşyalar ve eşyaların konumları hakkında soru sorma, cevap verme ve açıklama yapma üzerine izleme etkinlikleri	Belgesel Türk Evleri
	4.2 Eviniz Kaç Odalı?								
4.3 Salonda Neler Var?									

Fotoğraf 1: Anadolu Türkçe Öğretim Seti A1-A2 Kitabı

Fotoğraf 1'de görüldüğü üzere, kırmızı renkle çerçevelenmiş ünite başlıkları gündelik yaşamda karşımıza çıkan kavramlardan oluşmaktadır. Bu bölümde 1. ünite Tanışma ve Selamlaşma işlevlerine yer verilmiştir. Bu yüzden Anadolu Türkçe Öğretim Seti A1-A2 kitabının genel anlamda kavramsal-ışlevsel bir izleneye sahip olduğu söylenebilir. Ayrıca mavi renkle çerçevelenmiş bölüme bakıldığında dilbilgisi konularının kolaydan zora gidecek şekilde sıralandığı görülmektedir. Bu da kitabın aynı zamanda yapısal bir izleneyi benimsediğini göstermektedir. Son olarak turuncu renkle çerçevelenmiş bölüm dil becerileri üzerinden bir sınıflandırma yaptığı için beceriye dayalı bir izlenenin de dikkate alındığı söylenebilir. Bu durumda Anadolu Türkçe Öğretim Seti A1-A2 kitabı üç izleneye türünü (kavramsal-ışlevsel, yapısal ve beceriye dayalı) benimsemektedir.

3.2. Gazi Üniversitesi TÖMER Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti

Gazi Üniversitesi TÖMER öğretim elemanları tarafından hazırlanmış bir kitap setidir. Yabancılar İçin Türkçe 1, temel düzey (A1-A2) düzeyine yönelik hazırlanmıştır. Ayrıca Gazi Üniversitesi TÖMER tarafından orta ve ileri düzey için de ders kitapları hazırlanmıştır.

İÇİNDEKİLER	
YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE	
A1 (TEMEL DÜZEY)	
1. BÖLÜM: MERHABA	2-3
1. Metin: Ben ve Arkadaşlarım	4
2. Metin: Ben Kimim?	10
3. Metin: O Nasıl Biri?	14
4. Metin: Evim ve Çevrem	18
2. BÖLÜM: NEREDE, NE ZAMAN, NASIL?	24-25
1. Metin: Hayat Nasıl Gidiyor?	26
2. Metin: Tadı Damağında	32
3. Metin: Öğrenciler Alışverişte	36
4. Metin: Ben Çok Hastayım	40
3. BÖLÜM: DİKKAT!	44-45
1. Metin: Otoparda	46
2. Metin: Hastanede	50
3. Metin: Cadde ve Sokaklar	52
4. Metin: İçinde Ne Var?	56
4. BÖLÜM: TEKNİK İŞLEMLER	60-61
1. Metin: Sevgili Çönlük	62
2. Metin: Kumbara Bankası	66
3. Metin: Kahve Molası	70
4. Metin: Yeni Tarife	74

YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE A.2 NEREDE, NE ZAMAN, NASIL?

3. Metin

ANLAMA

A) Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

- Eda'nın sepetinde neler var?
- Ezgi'nin sepetinde neler var?

Eda : Alışveriş listesi sende mi?
Ezgi : Evet listeler ben de. İki listemiz var. Ben meyve ve sebzeleri alıyorum. Sen de temizlik malzemelerini al.
Eda : Tamam, on beş dakika sonra kasada buluşuruz.

Fotoğraf 2: Gazi Üniversitesi TÖMER Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti A1-A2 Kitabı

A1-A2 ders kitapları hazırlanırken konuların seçiminde ve sıralanışında iletişim odaklı ve çeşitli kavramları öne çıkaran bir yaklaşım benimsenmiştir. Kitapta yer alan her metin anlama, yazma, konuşma, dil bilgisi bölümlerine ait etkinliklerle desteklenmiştir. İçerik olarak konular bireyin yakınından uzağına ilerleyecek şekilde sıralanmıştır. Temalar oluşturulurken Türkçenin konuların gündelik yaşamda gerekliliği ve birbirleriyle olan ilişkileri göz önünde bulundurulmuştur. Böylece öğrencilerin; birbiriyle ilişkili sözcük ve kavramları bir arada öğrenirken, gündelik hayatta kendilerine en gerekli olan sözcük ve kalıpları öncelikli olarak öğrenmeleri amaçlanmıştır (Fotoğraf 2). Sonuç olarak, Gazi Üniversitesi TÖMER Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti A1-A2 Kitabı kavramsal-işlevsel bir izlenceye uygun hazırlanmıştır.

3.3. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti

Yabancılar için Türkçe Ders Kitabı seti; Dr. Fatma Bölükbaş, Fazilet Özenç, Mehmet Yalçın Yılmaz tarafından hazırlanmış olup İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi tarafından kullanılmaktadır. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe seti; A1- A2 (Temel), B1-B2 (Orta) ve C1-C1+ (İleri) olmak üzere üç kitaptan oluşmaktadır. Öğretim seti Avrupa Ortak Dil Kriterleri'nde belirlenmiş dil düzeylerine uygun biçimde düzenlenmiş, iletişim ve öğrenen odaklı yaklaşım takip edilerek yapılandırılmıştır.

	ÖLÇME ANI	KONU	OKUMA	DİL BİLGİSİ	DİNLEME	YAZMA	KONUŞMA
1. ÜNİTE sayfa 7-20		MERHABA	A. Tanışma B. Alfabe C. Bu ne? O kim?	A. Tanışma B. Alfabe C. Kim? Ne? Çoğul eki (-lar) Soru eki (-m) Burası neresi?	A. Tanışalım B. Alfabe C. Kapalıçerç	A. Tanışma diyalogu yazma B. Kelimeler C. Ev	A. Sınıftaki arkadaşlar ile tanışma B. Sesletim C. Nesneleri sorma
2. ÜNİTE sayfa 21-36		NEREDE?	A. Okulda B. Sayılar C. Şehirde	A. Bulunma durumu (-DA) B. Var yok C. İsim cümleleri	A. Benim odam B. Otel formu C. Ben ve arkadaşım	A. Tv eşyalarını anlatma B. Otel formu doldurma C. Karakterimizi anlatma	A. Kendi odasını tanıtırma B. Sayılan yazma C. Arkadaşımı tanıtırma
3. ÜNİTE sayfa 37-50		NE YAPIYORSUN?	A. Bir günüm B. Boş zamanlarım C. İstanbul'da geziyorum	A. Şimdiki zaman B. Yönelme durumu (-yJA) Uzlaşma durumu (-DAn) C. -rAk istemek	A. Tanışma B. Günlük hayat C. İstekler	A. Günlük hayatı anlatma B. Boş zamanlarımı anlatma C. İstek bildiren bir diyalog yazma	A. Arkadaşım günlük hayatı anlatma B. Hobiler C. Planlar

Fotoğraf 3: İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti A1-A2 Kitabı

Fotoğraf 3'e bakıldığında, yeşil renkle çerçevelenmiş ünite başlıkları gündelik yaşamda karşımıza çıkan kavramlardan ve işlevlerden oluşmaktadır. Bu yüzden İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti A1-A2 kitabının kavramsal-işlevsel bir izleneye sahip olduğu söylenebilir. Ayrıca sarı renkle çerçevelenmiş bölümde dilbilgisi konularının kolaydan zora gidecek şekilde sıralandığı ve dil becerileri üzerinden bir sınıflandırma yapıldığı görülmektedir. Bu yüzden yapısal ve beceriye dayalı izlencelerin de dikkate alındığı söylenebilir. Sonuç olarak İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti A1-A2 kitabı üç izlenec türünü (kavramsal-işlevsel, yapısal ve beceriye dayalı) benimsemektedir.

3.4. İzmir Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti

İzmir Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti A1 ve A2 düzeyleri için farklı kitaplar yayınlamıştır. Ders kitapları ve alıştırmaya kitapları Dokuz Eylül Üniversitesi Dil Eğitimi Uygulama ve Araştırma Merkezi bünyesinde hazırlanmıştır.

Setin A2 kitabından alınan örnekleri içeren Fotoğraf 4'e bakıldığında, yeşil renkle çerçevelenmiş bölümün kavramlar ve işlevler açısından sıralandığı göze çarpmaktadır. Turuncu renkle çerçevelenmiş bölümlerde ise dilbilgisi açısından bir sıralama ve yapılarla ilgili kural kutucuklarının oluşturulduğu görülmektedir. Kitaplar hazırlanırken iletişimsel bir yaklaşım ve dil bilgisi kurallarının öğretilmesi temele alınmıştır. Bunu desteklemek için günlük yaşamdaki dil kullanımlarına yönelik birçok etkinliğe yer verilmiştir. Dil bilgisel farkındalık yaratabilmek için her konuyla ilişkilendirilebilecek etkinlikler kitapta yer almıştır. Yapısal izlencenin ve kavramsal-işlevsel izlencenin kitabın içerik seçiminde ve sıralanışında etkili olduğu görülmektedir.

1. ÜNİTE - MERHABA		
ALIŞVERİŞ	A. MAĞAZADA	(y)I (belirtme durumu) 1
	B. EN UCUZ YER	•An daha / en 6
	C. NEREDEN ALDIN?	-ki 8
	D. BAKMADAN ALMA!	-mAdAn (ulaç) 10
	E. BİRLİKTE ALIŞVERİŞ YAPALIM	ile/-(y)IA 12
2. ÜNİTE		
GEZİYORUZ	A. TATİL	-(l)yordu (süren geçmiş zaman) 14
	B. BEN TÜRKİYE'DEYKEN	-(y)ken 18
	C. NESİ MEŞHUR?	belirtili ad tamlaması 20
	D. TÜRKİYE'NİN NERESİNDE?	yer belirtileri 22
	E. İZMİR'İN HAVASINA GÜVEN YOK	24
3. ÜNİTE		
DOKTORA GİDİYORUM	A. DOKTORA GİDİYORUM	belirtisiz ad tamlaması 26
	B. SAĞLIKLI YAŞAM	-DiktAn sonra (ulaç) 30
	C. SAĞLIĞIMIZ İÇİN ÖNCE...	-mAdAn önce (ulaç) 32
	D. İLAÇ İÇMEYİ SEVMİYORUM	-mA+durum ekleri 34
	E. SAĞLIĞIM	bağlaçlar 36

1. Diyaloga göre aşağıdaki tümceleri tamamla.

- İşçiler oturma eylemi yapıyor çünkü _____
- Patron maaşlara zam yapmıyor çünkü _____
- Bu yılki kâr az çünkü _____
- Patron söz vermiyor çünkü _____

2. Sence sonuç ne olacak? Patronun ve işçilerin ne yapması lazım? Neden?

3. Diyalogu "bu nedenle" "bu yüzden" "çünkü" kullanarak arkadaşınla yeniden oluştur.

Neden?	eylem	eylem+DİK+iyelik (olumsuz /-mA)	İçin -DİK	iyelik eki
Ben	yap-	(-ma)	-diğ	-im
Sen	yap-	(-ma)	-diğ	-in
O	yap-	(-ma)	-diğ	-i
Biz	yap-	(-ma)	-diğ	-ımız
Siz	yap-	(-ma)	-diğ	-iniz
Onlar	yap-	(-ma)	-diğ	-i/ları

Fotoğraf 4: İzmir Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti A2 Kitabı

3.5. Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti

Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti, Ankara Üniversitesi Türkçe ve Yabancı Dil Uygulama ve Araştırma Merkezi TÖMER'in Avrupa Konseyi'nin çağdaş dil öğretim ölçütleri doğrultusunda hazırladığı yabancılar için Türkçe öğretimi kitaplarıdır. Türkçe öğretim seti temel, orta ve yüksek düzeylerde, ders kitabı, çalışma kitabı ve kitaplarda bulunan dinleme metinlerinin ses kayıtlarını içermektedir. Bunlara ek olarak, Yeni Hitit 1 ve 2 setleri öğretmen kitaplarını da içermektedir. A1-A2 ders kitabı tek bir kitaptan oluşmakta ve bir de temel düzey için çalışma kitabı bulunmaktadır. Her ünitenin sonunda karşılıklı konuşma etkinliklerine yer verilmiş, böylece iletişim boyutu öne çıkarılmaya çalışılmıştır.

İçindekiler		
1. ÜNİTE	MERHABA	8
	GÜNLÜK HAYAT	12
	YAKIN ÇEVREMİZ	13
2. ÜNİTE		14
		16
		17
3. ÜNİTE		20
		21
		22
		23
		24
		25
		26
		27
		28
		29
		29
		32
		33
		36
		37
		37
		40
		41

ADLAŞTIRMA				-mE, -mEk, -yİs
Eylem	-	Ek	İyelik Ek	Örnekler
izle	-ma	-mak	-	Bugün TV izlemek istemiyorum.
çalış	-me	-mek	-	Burada yürümek çok tehlikeli.
yüz				Bu ilaçları kullanmanız çok önemli.
bak				Onun bakışları çok etkileyici.
gil		-ma	-m / -im / -im / -um / -üm	Burada müzik dinlemenizi rahatsız ediyor mu?
kullan		-me	-n / -in / -in / -un / -ün	Doğum günümü hatırlamaman çok kötü.
gelir		-iş / -yiş	-i / -i / -u / -ü / -si / -si / -su / -sü	Bence daha çok çalışması gerek.
hatırla		-iş / -yiş	-miz / -miz / -imiz / -imiz / -umuz / -ümüz	Yanında almamız ona sans getirdi.
dinle		-us / -yus	-niz / -niz / -iniz / -iniz / -unuz / -ünüz	Yarın okula gitmek düşünmüyorum.
		-üs / -yüs	-ları / -leri	

4 Tamamlayalım

- Bazı ülkelerde, öğrencilerin üniversiteye girmek için sigorta için *memeler* gerekiyor.
- Elektronik firmaları yeni bir sistem geliştirdi. Bu sistemle, arabaların kendi kendine park et _____ mümkün.
- Hindistan'daki tren kazasının ardından yaralıları kurtarı _____ çalışmaları devam ediyor.
- Yabancıların bu filmi anla _____ çok zor.
- Yarın sana gel _____ mümkün değil.
- Çok yorgunum hemen uyu _____ istiyorum.
- Görevliden başkasının gir _____ yasaktır.
- Etrafınızdaki insanlara yardım et _____ çok güzel bir davranış.
- En büyük zevkim yağmurda yürü _____.
- Doğum günümü hatırla _____ beni çok mutlu etti.
- Salonun duvarlarını kırmızıya boya _____ kimin fikriydi?
- Günümüzdeki en büyük çevre sorunu buzulların eri _____.

Fotoğraf 5: Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti A1-A2 Kitabı

Fotoğraf 5'te yer alan sarı renkle çerçevelenen bölüme bakıldığında, kitapta üniteler oluşturulurken metinlerin belli kavramlara göre seçildiği ve benzer metinlere aynı üniteye yer verildiği görülmektedir. Ayrıca her üniteye dil bilgisi tabloları sunulmuş (kırmızı çerçeve) ve dil bilgisi konularının etkinliklerle pekiştirilmesi amaçlanmıştır. Kavramlar, iletişim becerisi ve dil bilgisi kuralları içerik seçimi ve sıralamasında etkili olduğu için Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti A1-A2 kitabında kavramsal-işlevsel izleme ile yapısal izlemenin birlikte kullanıldığı söylenebilir.

Tablo 2: Yabancı Dil Olarak Türkçe Ders Kitapları ve İzleme Türleri

Kitabın Adı	İzleme Türleri
Anadolu	Kavramsal-İşlevsel
	Yapısal
	Beceriye dayalı
Gazi Üniversitesi TÖMER	Kavramsal-İşlevsel
	Kavramsal-İşlevsel
İstanbul	Yapısal
	Beceriye dayalı
	Kavramsal-İşlevsel
İzmir	Yapısal
	Kavramsal-İşlevsel
Yeni Hitit	Yapısal

Bu çalışmada beş farklı Yabancılar İçin Türkçe Öğretim setinin başlangıç düzeyi (A1-A2) kitaplarının izlenceleri incelenmiştir. Çalışmada incelenen kitapların benimsediği izlenceler Tablo 2’de sunulmuştur. Anadolu ve İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim A1-A2 düzeyi kitapları üç farklı izence benimserken İzmir ve Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Öğretim A1-A2 düzeyi kitapları iki, Gazi Üniversitesi TÖMER Yabancılar İçin Türkçe Öğretim A1-A2 düzeyi kitabı sadece bir izence benimsemektedir.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Bu çalışmadan elde edilen sonuçlara göre günümüzde kullanılan Yabancı Dil Olarak Türkçe ders kitaplarının çoğunlukla kavramsal-işlevsel izlenceleri benimsemektedir. Bu izlencelere ek olarak geleneksel diye adlandırılan yabancı dil öğretim yaklaşım ve yöntemlerinin esas aldığı yapısal izlencelerin de terk edilmediği görülmektedir. Yabancı dil öğrenimi/öğretimi ortamlarında 20. yüzyılın ikinci yarısında meydana gelen gelişmeler yapısal izlencelerden kavramsal-işlevsel izlencelere doğru bir yönelime neden olmuştur (Richards ve Rodgers, 2014). Yabancı Dil Olarak Türkçe ders kitapları iletişimsel yaklaşımın çok yaygın bir duruma geldiği zamanlarda çeşitlenmeye başlaması nedeniyle doğrudan çağdaş izlenceleri benimsemişlerdir. Bulgular açısından önemli olan, hiçbir kitabın sadece yapısal yani geleneksel bir izence tasarımı benimsememiş olmasıdır. Nunan’ın (1993) sınıflandırmasında yer almayan beceriye dayalı izence Mohseni-Far (2008) tarafından önerilmiştir. Bu çalışmada da iki ayrı kitapta bu tür izleneye rastlanmıştır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesine yardımcı olan ders kitapları daha önce izence açısından değerlendirilmemiştir. Bu yüzden bu çalışmanın bulgularını diğerleriyle karşılaştırma olanağı yoktur. Ancak bundan sonra yapılacak benzeri çalışmalar farklı kitap setlerini, mevcut setlerin yeni baskılarını ve diğer ders malzemelerini inceleyebilir. Bu çalışmalar kitap yazarlarında, araştırmacılar ve öğretmenlerde bir izence bilinci yaratacağı için ileride üretilecek olan ders malzemelerinin kendi içinde tutarlı olmalarını sağlayacaktır.

Günümüzde yayımlanan İngilizce yabancı dil ders kitapları izlenceler açısından çeşitlilik gösterirken Türkçe ders kitaplarının izlenceleri birbirine benzemektedir. Bu durum Türkçenin bir yabancı dil olarak geçmişinin çok eskiye dayanmamasından kaynaklanıyor olabilir. Aynı zamanda özel amaçlı Türkçe derslerinin yaygınlaşmamış olması özel amaçlı ya da öğrenci tarafından üretilen izlencelerin henüz kullanılmamasının en önemli nedeni olabilir.

Eğitimde son dönemlerde ortaya çıkan gelişmeleri temel alan Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metninde belirlenen yaklaşım eylem odaklı bir yaklaşımdır ve bireyi temele alır. Bu çalışmada incelenen Yabancılar İçin Türkçe Öğretimi ders kitaplarının ortak çerçeve metninin çizmiş olduğu çerçeve içinde hazırlandığı düşünülebilir (Deniz ve Uysal, 2010). Bu yüzden ağırlıklı olarak iletişimsel yaklaşımın benimsediği kavramsal-işlevsel (Wilkins, 1976) izence tercih edilmiştir. Çalışmada ortaya çıkan bulgulara göre Yabancı dil olarak Türkçe ders kitaplarının iletişimi, dilbilgisi kurallarını ve dil becerilerinin geliştirilmesini önceliği söylenebilir.

Dil öğretimi yapacak bir kurumun seçtiği öğretim yaklaşımıyla kitapların benimsediği izlencenin örtüşmesi önemlidir. Yabancılar İçin Türkçe Öğretimi alanındaki ders kitaplarında öğretilecek şeylerin hangi izlencelere bağlı olarak sınırlanacağını belirlerken iletişim ve öğrenen odaklı yaklaşımlar benimsenmelidir. Ayrıca Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlerin hedef ve amaçları da izlencelerin belirlenmesinde önemli rol oynar. Özellikle özel amaçlı eğitim ortamlarında izence oluşturmaya yönelik bir gereksinim analizinin yapılması gerekebilir.

KAYNAKLAR

- Bölükbaş, F. ve Keskin, F. (2010). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde metinlerin kültür aktarımındaki işlevi. *Turkish Studies: International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 5(4), 221-235.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (12. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Demir, N. (2014). Yabancı dil olarak Türkçe öğretim kitaplarının kültürel içeriği. *Hacettepe Üniversitesi Yabancı Dil Olarak Türkçe Araştırmaları Dergisi*, 1, 53-61.
- Deniz, K. ve Uysal, B. (2010) Yabancılar Türkçe Öğretiminde İşlevsel Kavramsal Yaklaşımına Yönelik Uygulamalar. <http://www.turkcede.org/yeni-ogrenenlere-turkce-ogretimi/85-yabancilara-turkce-ogretiminde-islevsel-kavramsal-yaklasima-yonelik-uygulamalar.html> adresinden 21.07.2015 tarihinde erişilmiştir.
- Erol, H.F. (2014). Yabancı dil olarak Türkçe ders kitaplarında okunabilirlik. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 50, 29-38.
- Göçer, A. (2007). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Ders Kitaplarının Ölçme ve Değerlendirme Açısından İncelenmesi. *Dil Dergisi*, 137, 30-48.
- Krahnke, K. (1987). *Approaches to syllabus design for foreign language learning*. Englewood Cliff, NJ: Prentice Hall Regents.
- Kumaravadivelu, B. (2006). *Understanding language teaching: From method to postmethod*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Larsen-Freeman, D.& Anderson, M. (2011). *Techniques and Principles in Language Teaching*. Oxford: Oxford University Press.
- Lightbown, P.M. & Spada, N. (2006). *How languages are learned*. Oxford: Oxford University Press.
- Mohseni Far, M. (2008). An overview of syllabuses in English language teaching. <http://www.slideshare.net/jetnang/an-overview-of-syllabuses-in-english-language-teaching> adresinden 27.08.2015 tarihinde erişilmiştir.
- Nunan, D.(1993). *Syllabus Design*. Oxford: Oxford University Press.
- Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014). *Approaches and methods in language teaching*. New York: CUP.
- Toprak, F. (2011). Yabancılar Türkçe Öğretimi kitaplarındaki okuma parçaları ve diyalogları üzerine bir değerlendirme. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 29, 11-24.
- Ur, P. (1996). *A course in language teaching*. Cambridge: Cambridge University Press.
- White, R.V.(1988). *The ELT Curriculum: Design, Motivation and Achivement*. Oxford: Basil Blackwell.
- Wilkins, D. (1976). *Notional syllabuses*. Oxford: Oxford University Press
- Yaylı, D. (2010). Yöntem Sonrası Dönem ve Yabancı Dil Olarak Türkçe. Yabancı dil olarak Türkçe Öğretiminde Yeni Çalışmalar. 8. *Dünyada Türkçe Öğretimi Sempozyumu Bildirileri* (219-223). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Yaylı, D. ve Yaylı, D. (2011). Yabancı dil öğretimi yaklaşımları ve yöntemleri. D. Yaylı ve Y. Bayyurt ,(Ed.) *,Yabancılar Türkçe Öğretimi: Politika, yöntem ve beceriler* (7-28) içinde. Ankara: Anı Yayıncılık.